

Lek en Huibert Kroniek

14e jaargang nr. 3, augustus 2012

Periodiek van de Vereniging Historisch Lexmond en Hei- en Boeicop

VERENIGING HISTORISCH LEXMOND EN HEI- EN BOEICOP
opgericht 14 oktober 1998

Beschermheer	Dr. M. Bijleveld van Lexmond
Bestuur	L.P. Kleppe, voorzitter M.J. van de Graaf, secretaresse A. de Wit, penningmeester J. den Besten-Spek W. van Honk, vice voorzitter S. de Ridder J.A. Schaafsma
Secretariaat	M.J. van de Graaf Hei en Boeicopseweg 4 4126 RJ Hei- en Boeicop e-mail: van_de_graaf@zonnet.nl
Ledenadministratie	A. de Wit Kortenhoeveneseweg 32 4128 CR Lexmond tel. 0347-341502 e-mail: adewit1@solcon.nl
Redactie Lek en Huibert Kroniek	S. de Ridder e-mail: deridder33@kpnmail.nl
Het Laakhuis	De Laak 22 4128 CB Lexmond e-mail: hetlaakhuis@kpnmail.nl
Website	www.vhlhb.nl

CONTRIBUTIE 2011	Leden	€ 15,00
Rekeningnummer:	Steunleden	€ 6,00
3360.32.587	Buitenleden	€ 21,00

VAN DE VOORZITTER

L.P. Kleppe

Augustus 2012: Feestweek Lexmond

In 2007 organiseerde Lexmond de vorige feestweek. Dat is een vijfjaarlijks terugkerend evenement. In de week van het uitkomen van deze Kroniek hebben we opnieuw feest.

Zo ongeveer alle potlooiers zijn wel op de één of andere manier bij de voorbereiding betrokken. Via de buurtvereniging, via de Oranjevereniging of misschien wel via *onze* vereniging. Want ook de VHLHB liet haar gezicht zien tijdens de feestweek. We waren aanwezig op verschillende manieren, zoals u ook in de laatste Nieuwsbrief hebt kunnen lezen. Waarom vinden we dit zo belangrijk, waarom deden we mee?

Wij zijn een grote vereniging, met ruim 300 betalende leden. Die hebben allemaal, op de één of andere manier, affiniteit met onze culturele historie. Hoogstwaarschijnlijk is de Kroniek het belangrijkste middel van het bestuur om contact te houden met de leden. We organiseren ook vier lezingen per jaar en twee excursies, maar het bereik daarvan is toch duidelijk kleiner dan dat van de Kroniek.

Om toch ook op een andere manier zichtbaar te zijn voor lezers (en ook niet-lezers), grijpen wij de feestweek aan. Op dinsdagmiddag 14 augustus waren wij present in de grote feesttent, om daar een oude film te vertonen, te laten zien wat we kunnen doen met genealogisch onderzoek, ons prachtige krantenknipseldossier te showen en hadden we een mooie expositie van (foto's van) schilderijen van Ruth Boogaard: Lexmond in de dertiger/veertiger jaren.

Zichtbaarheid, daar draait het om. In moderne marketingtermen: *exposure*, zorgen dat je gezien wordt. Bij de standaard-gelegenheden, eens per jaar op de Lexmondse Jaarmarkt en ook op momenten van feest. We hopen dat u onze inzet waardeert en dat veel leden hun belangstelling hebben getoond, want we doen dit allemaal voor U!

=====

POLITIE-VERORDENING VAN HEI- EN BOEICOP, 1894

J.L.E. Bassa-de Jong

HOOFDSTUK XV.

Op het houden van vertooningen en openbare vermakelijkheden enz.

ART. 58.

Geen spelen, noch het maken van muziek of geluid op eenig instrument, noch op ketels, gieters en dergelijke, is binnen deze Gemeente in het openbaar geoorloofd, zonder schriftelijke toestemming van den Burgemeester.

Deze bepaling is niet van toepassing op de muziek van de Schutterij, van de Nationale Militie en bij de geoorloofde uitoefening van jachtbedrijf.

Het geluidmaken op een of ander voorwerp, tot het geven van een signaal bij inbraak, moord, brand, overstroming of eenig ander onheil, zal niet strafbaar zijn.

ART. 59.

Het maken van muziek, bij het voorgaande artikel genoemd, is, zonder schriftelijke vergunning van den Burgemeester, mede ten strengste verboden in de huizen, bedoeld bij hoofdstuk XIV dezer verordening.

HOOFDSTUK XVI.

Het lossen van vuurwapenen en het afsteken van vuurwerken.

ART. 60.

Zonder schriftelijke toestemming van den Burgemeester, is het in deze Gemeente verboden eenig vuurwapen, hoe ook

genaamd, af te schieten, noch eenig vuurwerk, voetzoekers enz. af te steken.

Deze bepaling is niet van toepassing op het schieten ter uitoefening van eenig geoorloofd jachtbedrijf of ter verdrijving van schadelijk gevogelte, evenmin, wanneer zulks op last van de militaire macht of bij maatregelen van politie moet geschieden.

HOOFDSTUK XVII.

Van verlotingen en dobbelarij.

ART. 61.

Geene verlotingen van voorwerpen, welker waarde beneden de *honderd* gulden is, mogen plaats hebben zonder toestemming van Burgemeester en Wethouders.

HOOFDSTUK XVIII.

Keuring van eetwaren.

ART. 62.

Verkoopers zullen moeten toestaan, dat hunne eetwaren door of vanwege Burgemeester en Wethouders worden gekeurd, welk College de bevoegdheid heeft schadelijke of bedorven eetwaren, zonder eenige schadevergoeding, te doen vernietigen, terwijl de overtreders bovendien strafbaar zijn.

HOOFDSTUK XIX.

Behandeling van drenkelingen.

ART. 63.

Ieder, die een drenkeling ontdekt, zal daarvan zoo spoedig doenlijk kennis geven of doen geven aan den Burgemeester en zoo mogelijk de hulp inroepen van eenen geneeskundige en, zonder de tegenwoordigheid van de politie af te wachten, zorgen, dat de drenkeling wordt opgenomen in eene herberg, zoo die in de nabijheid is, of, bij gebrek daarvan, in eene particuliere woning.

ART. 64.

Ieder is gehouden een drenkeling op last der politie tijdelijk in zijne woning op te nemen.

HOOFDSTUK XX.

**Het vervoeren van aan besmettelijke ziekten
lijdende personen.**

ART. 65.

Vervoer van aan besmettelijke ziekten lijdende personen naar hunne woning of een ziekenhuis zal niet anders mogen geschieden, dan met voorkennis van den Burgemeester, die hieraan in het algemeen belang de noodige voorzorgsmaatregelen kan verbinden.

Plotselinge gevallen, voorkomende op den openbaren weg of in openbare gebouwen, zijn hieronder niet begrepen.

HOOFDSTUK XXI.

**De algemeene begraafplaats en het begraven
van lijken.**

ART. 66.

De bestaande algemeene begraafplaats staat onder toezicht en beheer van Burgemeester en Wethouders dezer Gemeente.

ART. 67.

De directeur van de begraafplaats zal behooren te zorgen, dat alle doodsbeenderen, welke soms door het maken van graven mochten worden opgegraven, onmiddellijk in het daarvoor bestemde huisje worden geborgen; het is ten strengste verboden doodsbeenderen op eene opene plaats te laten liggen.

Genoemde directeur zal tevens hebben te zorgen, dat na iedere teraardebestelling de begraafplaats weder worde geëffend en steeds behoorlijk worde schoongehouden en het hekaan den

ingang steeds gesloten blijft, wanneer er geen teraardebestelling plaats heeft.

De begraafplaats zal tot geen andere doeleinden mogen worden gebruikt, dan waarvoor zij is aangelegd.

ART. 68.

Het begraven van lijken zal moeten geschieden van des voormiddags te 11 tot des namiddags te 2 uren, desverkiezende zal zulks ook mogen plaats hebben des namiddags tusschen 3 en 4 uren; in het laatste geval is het verhoogd recht verschuldigd, zooals bij het tarief voor de heffing van de begrafenisrechten is of zal worden vastgesteld.

ART. 69.

Elke teraardebestelling zal met de meeste orde en stilte moeten geschieden en men zal daarbij, zoowel bij het verlaten der begraafplaats, als vóór of bij de begrafenis, alles in acht nemen, wat bevorderlijk kan zijn tot handhaving van den eerbied, in het algemeen aan overledenen verschuldigd.

ART. 70.

De gemeente-veldwachter of een andere door den Burge-meester aan te wijzen politie-agent zal den lijkstoet door de kom der Gemeente tot aan de begraafplaats vergezellen en, zoo de teraardebestelling in eene andere Gemeente plaats heeft, zal hij den lijkstoet vergezellen tot aan de grensscheiding der Gemeente, alles ter handhaving eener behoorlijke orde.

Bij het tegenkomen van eenen naderenden lijkstoet zijn alle voerlieden, wielrijders of begeleiders van hondenkarren, handwagens en dergelijke verplicht stil te houden, totdat de lijkstoet zal zijn gepasseerd.

Wanneer eenig rij- of voertuig achter eenen lijkstoet aan-
komt, zal het voorbijrijden voorzichtig en op zoodanige wijze
moeten plaats hebben, dat zulks niet hinderlijk is.

=====

Het knekelhuisje op de begraafplaats te Lexmond

DE ERFENIS VAN AART KLIJN (1749-1841), BOER EN HEEMRAAD OP ACHTHOVEN

Teun Bikker

Bij het zoeken naar de herkomst van de boerderij van mijn ouders kwam ik terecht in het jaar 1841. Toen erfde Teunis de Groot samen met zijn zuster Adriana de Groot alle onroerende goederen (grond en boerderij met hooiberg) van de kort daarvoor overleden Aart Klijn. Nader onderzoek wees uit dat deze Aart Klijn een ongehuwde neef was van Aart de Groot, vader van de gelukkige erfgenamen.

Naast de onroerende goederen bleek dat deze 'herenboer' en 'rentenier' tijdens zijn leven een rijk man was. In de akte met de verdeling van alle eigendommen is zijn hele hebben en houwen opgesomd en dat geeft een mooi beeld hoe deze man leefde op Achthoven, bijna twee eeuwen geleden.

Wie was Aart Klijn?

In 1749 werd hij geboren als zoon van Peter Klijn en Ariaantje de Groot. Hij had twee broers Gijsbert en Jan. Alle drie waren ze boer en ongehuwd. In 1792 en 1794 stierven hun ouders; de drie broers zetten de boerderij van hun ouders voort en pas in 1812 werd de boedel van hun ouders verdeeld voor zover het de onroerende goederen betreft (huizen en land) althans. Aart was toen al ruim 60 jaar oud, Gijsbert 55 jaar en zijn jongste broer Jan rond de 54 jaar. Als eerste stierf broer Jan in 1814, vervolgens Gijsbert in 1835; Aart overleefde dus zijn beide jongere broers en stierf op 91 jarige leeftijd in 1841.

Van Aart als persoon weten we niet zoveel. Hij was niet getrouwd en had ook geen kinderen. Verder zat hij in het polderbestuur van Achthoven als heemraad en schout. Bovendien had hij contacten met de burgemeester van Ameide, ene Hendrik van der Poel. Aart benoemde hem tot executeur testamentair. Omdat Aart Klijn een vermogend man was zoals we later zullen zien, wisten veel mensen,

vooral boeren, hem te vinden om geld bij hem te lenen. Hij was dus geen kluizenaar mogen we aannemen maar speelde zijn rol als 'hereboer' met verve.

Met Jacobus van Lomwel Jacobuszoon uit Tienhoven had hij een speciale relatie, maar ik heb niet kunnen achterhalen waar die op gebaseerd was. Voor zover ik kan nagaan was hij, evenmin als zijn echtgenote Merrigje Vuyk, geen familie van Aart Klijn. Hoe het ook zij, deze Jacobus was zijn belangrijkste erfgenaam en werd in een klap een vermogend man. Veel geluk bracht hem de erfenis overigens niet: zijn vrouw overleed enkele jaren daarna.

Terug naar Aart Klijn. Op latere leeftijd (hij werd tenslotte ruim 90 jaar oud) verpachtte hij zijn boerderij aan ene Adam Baars, die ook nog werd bedeed in de erfenis. Samen met deze Adam had hij bij zijn dood nog één koe, blijkens de inventarisatielijst. Meer beesten bezat hij toen niet meer.

Waar woonde Aart Klijn?

In 1812 erfden de drie gebroeders Klijn elk een eigen hofstede op Achthoven, vlak bij elkaar. Twee boerderijen hebben als huisnummer 6 en 7, de derde heeft vreemd genoeg geen huisnummer. Na enig puzzelwerk kom ik tot het volgende resultaat. Aart was eigenaar van een boerderij (zonder nummer), die tussen de huidige boerderijen van (tot voor kort) de families (Jo)Hannes 't Lam (thans nr. 61) en Aart 't Lam (nr. 64) in lag, waar nu een nieuwe woning staat van de familie De Lange (zie kaart op pag. 11). Zijn broer Gijsbert bezat de daarnaast gelegen boerderij van Aart 't Lam (nr. 7) en de jongste broer Jan verkreeg een boerderij buitendijks daar schuin tegenover (nr. 6). Dat er buitendijks een boerderij heeft gestaan rond 1800 is wel een verrassing, ook voor de oudere bewoners van Achthoven; er was/is niets meer van te zien. Nu zou je verwachten dat ieder in zijn eigen boerderij woonde maar dat blijkt niet het geval. In 1835 (broer Jan was toen al geruime tijd dood) woonden Aart en Gijsbert samen in het huis buitendijks, dat in 1812 aan broer Jan was toebedeed. Ook in 1841 stonden daar nog de meeste spullen van Aart, maar niet alles. Zijn eigen boerderij was toen verpacht aan Adam Baars maar Aart had er nog wel een kamer met allerlei goederen.

Kadastrale kaart van Achthoven rond 1822¹

Het lijkt er op dat de drie broers lange tijd als vrijgezellen bij elkaar hebben gewoond en gezamenlijk hebben geboerd. In 1812 zijn de onroerende goederen wel verdeeld op papier maar in de dagelijkse werkelijkheid vormden de bejaarde broers waarschijnlijk één leef- en werkgemeenschap, eerst met zijn drieën, later samen totdat alleen Aart overbleef.

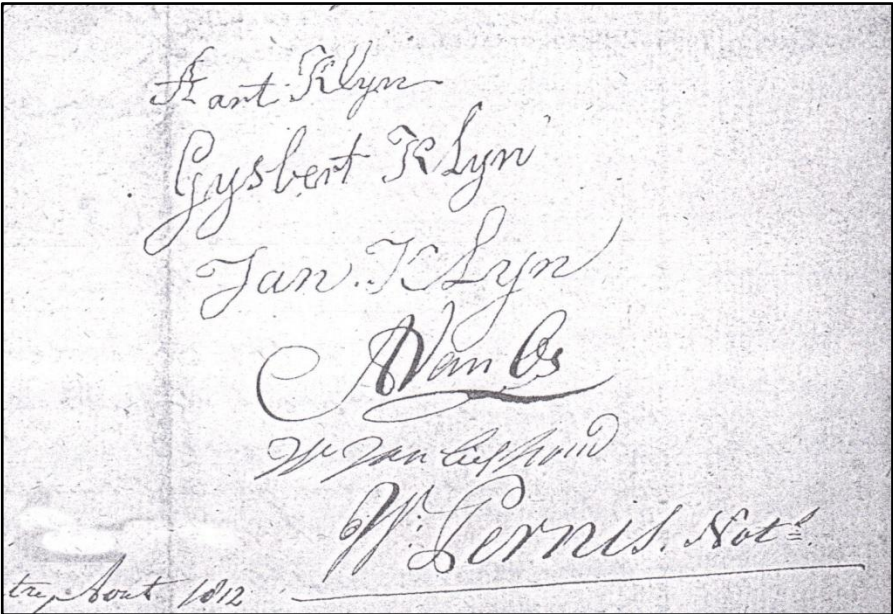
In 1835 hadden Aart en Gijsbert nogal wat personeel in dienst, dat ook in hun huis (of de andere huizen) woonde. Voor het boerenwerk waren dat de knechten Johannes Verkerk en Adam Baars, voor huishoudelijk werk Cornelia van Veen (echtgenote van J. Verkerk),

¹ Binnendijs van links (west) eerst de boerderij van de fam. Van Dijk, dan Aart 't Lam, vervolgens de afgebroken boerderij van Aart Klijn en tenslotte rechts de fam. Joh. 't Lam. Buitendijs de boerderij waar Aart en Gijsbert Klijn in 1835 woonden.

Willemijntje Muilwijk en Aantje Willemse (toen rond de achttien lentes jong en toekomstige bruid van bovengenoemde Teunis de Groot). Zo konden de twee oude mannen Klijn hun spul draaiende houden.

Hoe kwam Aart Klijn aan zijn bezittingen?

Zoals we al gezien hebben erfde hij een boerderij met grond op Achthoven. Bovendien nog meer land op Achthoven, in Meerkerk en op Langerak. In totaal een boerderij en ruim 24 ha in totaal 5100 gulden waard in 1812. Z'n broers kregen beiden ook zo'n portie aan onroerend goed. In totaal was de erfenis dus aan onroerend goed ruim 15.000 gulden waard en omvatte 70 a 75 hectare land en drie boerderijen.

Aart Klijn
Gysbert Klijn
Jan. K. Klijn
Van Os
W. van Lippend
W. Lennis. Not.
1812

Handtekeningen van de gebroeders Klijn onder de akte van boedelscheiding 1812

Met recht mag de familie Klijn vermogend genoemd worden; de roerende goederen zijn nog buiten beschouwing gelaten (niet bekend).

Nu kwam moeder Ariaantje uit een arm molenaarsgezin, daar kwam de rijkdom niet vandaan. Vader Peter moet of goed geërfd hebben of goed geboerd hebben of beiden. Nu moeten we wel bedenken dat de drie broers waarschijnlijk hun hele leven hebben gewerkt op de boerderij(en) van hun ouders zonder daarvoor loon te ontvangen. Verder neem ik aan dat ze een eenvoudige levensstijl hebben gehad en er waren geen vrouwen en kinderen te onderhouden zodat hun vermogen kon groeien.

Gelijktijdig met de boedelscheiding in 1812 maakten de drie broers elk een testament op. Aart wees bij die gelegenheid zijn beide broers aan als erfgenamen, elk voor de helft van zijn bezittingen. Zo ver is het nooit gekomen omdat hij beide broers overleefde. Merkwaardig is wel dat Gijsbert en Jan elkaar als erfgenamen benoemden en hun oudere broer buitenspel zetten. Een conflict zal er toch niet geweest zijn lijkt me, gezien het testament van Aart zelf. Toen kort daarop Jan Klijn overleed, kreeg Gijsbert zijn portie erbij, voor zover ik kan nagaan; ik heb geen ander testament meer kunnen vinden. In februari 1835 gingen Aart en Gijsbert weer naar de notaris om nieuwe testamente te maken; dit keer wezen ze elkaar wel aan als wederzijdse erfgenamen. Toen Gijsbert in 1835 stierf had hij zijn testament al weer veranderd; broer Aart, toen al rond de vijfentachtig jaar oud, kreeg alleen het vruchtgebruik van diens bezittingen, het eigendom ging naar andere erfgenamen. Aart heeft dus geen bezittingen geërfd van zijn broers.

Wie waren de erfgenamen van Aart Klijn?

Toen Aart Klijn in 1841 het loodje legde waren er geen directe erfgenamen: geen broers of zusters en zelfs geen neven of nichten. Daarom had ook hij in 1835 een nieuw testament laten opstellen bij notaris Van de Berg in Vianen. In dat testament stonden vermeld:

- Broer Gijsbert (maar die was al eerder dood gegaan en kreeg dus niets in 1841);
- Adam Baars, landbouwer en pachter van een boerderij van Aart;
- Johannes Verkerk (knecht bij Aart) en zijn huisvrouw Cornelia van Veen;

- Maagje de Groot, weduwe van Laurens Eikelenstam te Lexmond; zij is niet terug te vinden onder die naam, wel als Maagje Bouwman. Een raadseltje dus: wel of geen familie?
- Adriana de Groot en Teunis de Groot, kinderen van Aart de Groot, watermolenaar en volle neef van Aart Klijn. Adriana en Teunis waren dus achternicht en -neef van Aart Klijn;
- De al eerder genoemde Jacobus van Lomwel uit Tienhoven; geen relatie bekend.

Wat was er te verdelen?

Om maar met de deur in huis te vallen: heel veel. Vooral geld (28.000 gulden) en onroerend goed (boerderij en ruim 24 ha grond), maar ook huishoudelijke artikelen, gereedschap en kleding. Alles bij elkaar voor een waarde in 1841 van ruim 34.000 gulden. Wanneer we dat omrekenen naar onze tijd dan komen we volgens de norm van het IISG² terecht op een bedrag van rond de 300.000 euro. Dat vind ik nog al aan de krappe kant want alleen de grond is naar de huidige prijs al meer dan een miljoen euro waard; voegen we daar de woning en het geld nog bij dan zitten we wel aan de 1,5 miljoen euro.³

Een andere manier om een idee te krijgen van de waarde van de erfenis kunnen we krijgen door te berekenen hoeveel grond Aart had kunnen kopen voor de 28.000 gulden, die hij in kas had. In 1841 was de waarde van een hectare land rond de 225 gulden; voor zijn geld had hij dus meer dan 100 hectare land kunnen verwerven, zonder geld te lenen! Door een flink deel van zijn geld uit te lenen beurde hij jaarlijks een flink bedrag aan rente, globaal zo'n duizend gulden. Daar kon hij best van leven denk ik, ook al zal hij wel belasting hebben moeten betalen. Kortom: er was genoeg te verdelen onder de erfgenamen.

Achtereenvolgens zullen de onroerende goederen, de geldzaken, boerenspullen en persoonlijke bezittingen aan de orde komen, die in 1841 tot de te verdelen boedel behoorden.

² www.iisg.nl

³ Uitgaande van een grondprijs van 45.000 euro per hectare.

Onroerende goederen

Te verdelen waren de volgende objecten:

object	bunder	guldens
Hofstede met 2 bergen en land op Achthoven	4.26	1.900
Hooi- en weiland op Achthoven	4.68	1.300
Wei- en griendland op Achthoven	7.60	1.600
Hooiland onder Meerkerk	2.98	550
Hooiland op Langerak	2.50	550
Hooiland op Langerak	1.98	650
Elzenbos op Langerak	0.21	100
Totaal onroerende goederen	24.21	6.650

De hofstede en alle land werden geërfd door Adriana en Teunis de Groot. Daarmee werden zij in één klap bemiddelde personen. Ze moesten wel beloven hun oude vader Aart de Groot tot zijn dood 'behoorlijk te verzorgen'. Bovendien kreeg Adam Baars tot zijn dood (1859) het recht op vruchtgebruik van de hofstede met bijbehorende 4 bunder grond. Broer en zus De Groot zouden het land verdelen en elk hun eigen weg gaan, maar dat zijn andere verhalen..

Geldzaken

Door de notaris werden onderscheiden: effecten, obligaties, vorderingen, kasgelden en schulden. De obligaties zijn te beschouwen als (onderhandse) leningen aan personen uit de directe omgeving van Aart Klijn, mensen die hij kennelijk vertrouwde. Het is een hele lijst, alles bij elkaar. Aart moet een (schoenen)doos vol met papieren gehad hebben en toch ook wel een opschrijfboekje om te noteren wie er wel (en wie nog geen) rente betaald hadden.

effecten	waarde in guldens
12 certificaten van Nationale rentegevende schuld elk 1000 gulden a 2,5% rente	6210
1 certificaat idem van 1000 gulden a 5% rente	998
4 certificaten idem van 500 gulden	1995
Totaal effecten	9203

Opmerkelijk is de afwaardering van eerstgenoemde 12 certificaten tegen ca 60 procent van de nominale waarde. Kennelijk was de Nederlandse staat in die tijd niet zo betrouwbaar, net als Griekenland en Italië hedendaags. Aart Klijn had dus een kwart van zijn vermogen in effecten belegd.

Dan nu naar de obligaties of leningen; daar zullen we bekende namen tegenkomen, ja zelfs nog familie van mijn vaders en van mijn moeders kant.

obligatie ten laste van	waarde in gulden
Arie en Arie Heikop van Lommel van 750 gulden a 4% [2 neven met dezelfde naam]	750
Idem van 1000 gulden a 4%	1.000
Peter Vermeulen, ijzersmid te Ameide van 199 gulden a 4%	199
Floris Bikker te Lexmond van 500 gulden a 5%	500
Arie de Jong te Tienhoven van 3000 gulden a 4,5%	3.000
Arie en Arie Heikop van Lommel van 1200 gulden a 4% [2 neven met dezelfde naam]	1.200
Wijlen Arie de Groot van 500 gulden a 5%	500
Hendrik Verkerk te Polsbroek van 25 gulden a 5%	25
Floris Bikker te Lexmond van 1200 gulden a 4,5%	1.200
Floris Bikker te Lexmond van 600 gulden a 4,5%	600
Floris Bikker te Lexmond van 600 gulden a 4,5%	600
Polder Achthoven van 1250 gulden a 5%	1.250
Polder Achthoven de helft van 1250 gulden a 5%	625
Totaal effecten en obligaties	11.449

Wellicht komt u ook nog voorouders tegen die een lening bij Aart Klijn hadden lopen. In totaal had Aart meer dan een kwart van zijn vermogen als leningen verstrekt. Eigenlijk was hij een soort bankier voordat de Raiffaisenbank was opgericht. De gangbare rente was kennelijk 5 procent, maar soms deed hij het ook voor wat minder.

Kasgeld etc.

In de boedel werd een fors bedrag aan contant geld gevonden. Verder had hij nog wat geld tegoed en moesten de begrafeniskosten nog worden betaald. Uiteindelijk bleef er aan kasgeld ruim 6000 gulden over. Wie zou het in zijn hoofd halen tegenwoordig om zo'n vermogen aan geld in huis te hebben? En dan te bedenken dat dit bedrag naar huidige maatstaven meer dan 50.000 euro waard was. Andere tijden, andere normen, andere risico's.

Dan komen we nu toe aan de inboedel of wel roerende goederen. Dat zegt ons wat meer over hoe de mensen zoals Aart Klijn in het begin van de negentiende eeuw leefden. Het merkwaardige is dat deze goederen over twee huizen waren verdeeld; in de inventarisatie wordt aangegeven wat er in welke behuizing aanwezig was. Hier geef ik dat aan met A (de boerderij binnendijs van Aart zelf) en B (de hoeve buitendijs). Om het overzicht te bewaren splits ik de goederen op in kleding/linnengoed, meubels en huishoudelijke artikelen en tenslotte gereedschappen. Lees en verwonder.

Kleding en linnengoed

naam	huis	waarde in gulden
Twee bedpeluws en vier kussens	A	22,00
Een vlag	A	1,50
Vijf wollen en een katoenen deken	A	15,00
Vijf lakens en een beddenzak	A	6,00
Zeven kussenslopen	A	3,00
Twee paar muilen	A	0,10
Vijf borstrokken en vier onderbroeken	A	4,00
Vier paar kousen, twee hoeden en drie slaapmutsen	A	1,50
Vier hemden, drie halsdoeken en een zakdoek	A	3,00
Twee rokken, twee wambuizen ⁴ en twee broeken	A	6,00

⁴ Een **wambuis** is een gewatteerd vest, dat vaak gemaakt is van lagen linnen, in banen gestikt, met een opvulling van wol, katoen en haren van bijvoorbeeld paarden. Het bedekt het lichaam van de hals tot op het middel (wikipedia).

Een katoenen dekentje en een zijden halsdoek	A	1,00
Drie hemden en een borstrok	A	3,00
Drie tafellakens en een servet	A	1,50
Enige vrouwelijke kledingstukken	A	1,50
Drie vrouwenrokken, zes muilen en een sloof	A	1,00
Drie hemdrokken	A	1,00
Een paar zilveren broeksknoppen	A	3,00
Een paar zilveren broekgespen, een idem cachet ⁵ en kettinkje	A	5,00
Totaal kleding/linnengoed		79,10

Uit deze lijst blijkt wel dat Aart Klijn een goedgevulde linnenkast bezat met beddengoed en kleding. Verder kon hij als heer gekleed op pad met (zijden) halsdoek, zilveren knopen, gespen, een kettinkje en vooral met een hoed op (geen pet). Zo zal hij er niet altijd bij gelopen hebben want zeker toen hij wat jonger was zal hij ook zelf boerenwerk verricht hebben. Wat opvalt is dat er geen schoenen of klompen in de lijst staan, wel muilen maar die droeg men meestal binnenshuis. Opvallend is de verscheidenheid aan rokken: gewone (heren)rokken, hemdrokken, borstrokken en vrouwenrokken. Een ander verwonderpunt is de aanwezigheid van rokken, hemdrokken, borstrokken en vrouwenrokken. Nu zal Aart al die rokken wel gedragen hebben behalve de vrouwenkleding mag ik veronderstellen; een verklaring zou kunnen zijn dat dit nog spullen van zijn moeder waren, die in de kast waren blijven liggen en nooit opgeruimd. Maar er zijn natuurlijk ook andere opties denkbaar ...

Meubels

naam	huis	waarde in guldens
Een bed	A	5,00
Vier stoelen	A	1,00
Een eikenhouten kast	A	1,00
Een slaapkrib	A	1,00

⁵ Een **cachet** is volgens het woordenboek een zegel, in dit geval misschien een zegelring met monogram.

Een grenen kist	A	2,50
Een Friese klok	B	9,00
Een etenskast	B	1,50
Vier stoelen, een tafel en een bank	B	1,50
Twee oude kasten	B	1,50
Een ijzeren kist met geweer en standaard	B	10,00
Totaal		34,00

Wat hier opvalt is de eenvoud van de inrichting. Veel meubilair is oud en/of weinig waard. Aan luxe is er eigenlijk alleen de Friese klok aanwezig, die omgerekend nu 80 euro waard zou zijn. Kortom mocht Aart in zijn beste kleding nog wel een heer zijn, in huis was het maar een schrale bedoening.

Huishoudelijke artikelen

naam	huis	waarde in guldens
Een koperen ketel en snuiter	A	3,00
Twee tinnen bierkannen	A	1,50
Een tinnen waterfles en twee tinnen potten	A	2,00
Twee tinnen borden, trekpot, boterpotje en peperbus	A	1,50
Acht tinnen lepels , een tinnen trechter en zoutvaatje	A	1,00
Een hakmes, vleesgavel, rasp en halsband	A	0,75
Enig aardewerk en een mand	A	1,00
Een koperen mekkan	A	2,00
Een koperen schenkketel en een ijzeren pot	A	1,00
Een wastobbe, twee vloten, twee schragen en een dranktobbe	A	1,50
Een wafelijzer	A	1,00
Een (olie?)stelletje	A	0,10
Een koperen beddenpan	A	1,00
Een mes met schede en tabaksdoos	A	0,50
Een koffiemolen, een bommeltje, een kaarsenbak en twee kommen	B	0,75
Twee haardhaakjes, twee blaaspijpen, twee	B	1,50

tangen, twee scheppen en steenkooltang		
Een koperen theeketel	B	2,00
Enige potten en pannen	B	0,25
Een partij rommel(ing)	B	5,00
Totaal		27,35

Ook hier weinig of geen luxe. Veel tinnen keukengerei en wat koperen spullen maar geen zilveren voorwerpen. Een gavel is een vork; wat een bommeltje is weet ik helaas niet, zou het een lamp geweest kunnen zijn?

Gereedschap

Als herenboer bezat Aart ook nog wel wat spullen die met de boerderij te maken hadden.

naam	huis	waarde in guldens
Een steekgraaf en een treef(t) ⁶	A	1,00
Een zeef(t)	A	0,25
Vier melkemma's	A	2,00
Een melkjuk met kettings	A	1,50
Een karnton en twee melkstaven	A	6,00
Een kar	A	5,00
Een zaag, polderstok, enige gavels, schuppen etc.	B	6,00
Een boerenwagen met tuigen	B	40,00
Totaal		61,75

Kennelijk was Aart in het bezit geweest van een paard, gezien de kar, de boerenwagen en de tuigen; misschien wel meer dan één. Verder lezen we wel over melkspullen maar niets over hulpmiddelen voor de akkerbouw. Nu moeten we bedenken dat Aart samen met broer Gijsbert samenwoonde en na diens dood al diens spullen mocht blijven gebruiken. Uit de inventarisatie van de boedel van Gijsbert Klijn uit 1835 kunnen we meer leren over hun boerenbedrijf, maar dat voert hier te ver.

⁶ Een treef(t) is een ijzeren driepoot of een rooster.

Wat kregen de erfgenamen?

De eerder genoemde personen kregen uit deze boedel zeer verschillende porties toebedeeld, zoals Aart Klijn in zijn testament had vastgelegd.

Broer Gijsbert was in 1841 al overleden en kwam niet meer in aanmerking. Knecht Johannes Verkerk en zijn vrouw kregen het vruchtgebruik van een stukje grond met vruchtbomen buitendijks. Ook pachter Adam Baars kreeg het vruchtgebruik, maar dan van de boerderij die hij bewoonde. Beiden ontvingen dus geen geld, land of goederen.

Maagje de Groot mocht 2000 gulden incasseren als zij nog leefde; zo niet dan ging dit bedrag naar haar zoon Teunis Eikelenstam.

Adriana en Teunis de Groot erfden samen alle onroerende goederen (huizen en land), samen gewaardeerd op 6650 gulden.

Jacobus van Lomwel mocht de rest incasseren, alles bij elkaar voor meer dan 25.000 gulden.

Resumé

De familie Klijn was eind achttiende en begin negentiende eeuw een welgestelde boerenfamilie op Achthoven. Vader Peter en moeder Ariaantje bezaten samen met hun drie ongehuwde zoons drie boerderijen en veel land, vooral op Achthoven, maar ook onder Meerkerk, Ameide en Tienhoven. Na de dood van hun ouders boerden de drie broers Aart, Gijsbert en Jan Klijn nog vele jaren door zonder de boedel te scheiden. In 1812, toen ze alle drie de zestig al waren gepasseerd verdeelden ze de boerderijen en het land. Jan Klijn overleed al spoedig daarna en Gijsbert in 1835. Aart Klijn bleef toen alleen over, maar in 1841 was het ook zijn beurt, 91 jaar oud.

Omdat alle drie broers ongehuwd waren gebleven (en er geen kinderen waren) stierf hiermee deze tak van de familie Klijn uit. Wijselijk had Aart Klijn in een testament laten vastleggen hoe zijn aanzienlijke bezittingen verdeeld dienden te worden. Niet over alle (achter-)neven en nichten maar aan een beperkt aantal geselecteerde personen.

Bij de verdeling van de boedel is door de notaris verslag gedaan van alle roerende en onroerende goederen van Aart Klijn, waarvan in dit artikel melding is gemaakt. Deze opsomming geeft ons de mogelijkheid om een idee te vormen hoe Aart Klijn woonde en met

zijn geld omging. Ondanks zijn vele bezittingen ging hij op eenvoudige wijze door het leven; in zijn huizen was weinig luxe te vinden.

Bronnen:

Boedelscheiding gebroeders Klijn 1812, notaris Willem Pernis te Vianen (UA 1248 7909 204)

Testamenten Aart, Gijsbert en Jan Klijn 1812, notaris Willem Pernis (UA 1248 7909 201, 2010 en 203).

Testamenten Aart en Gijsbert Klijn februari 1835, notaris Frans v. d. Berg (UA 1248 8009 2080 en 2081).

Testament Aart Klijn 1835, notaris Frans van de Berg Vianen (UA 1248 8009 2921)

Executie nalatenschap Gijsbert Klijn 1835, notaris Frans v. d. Berg Vianen (UA 1248 8004 2195)

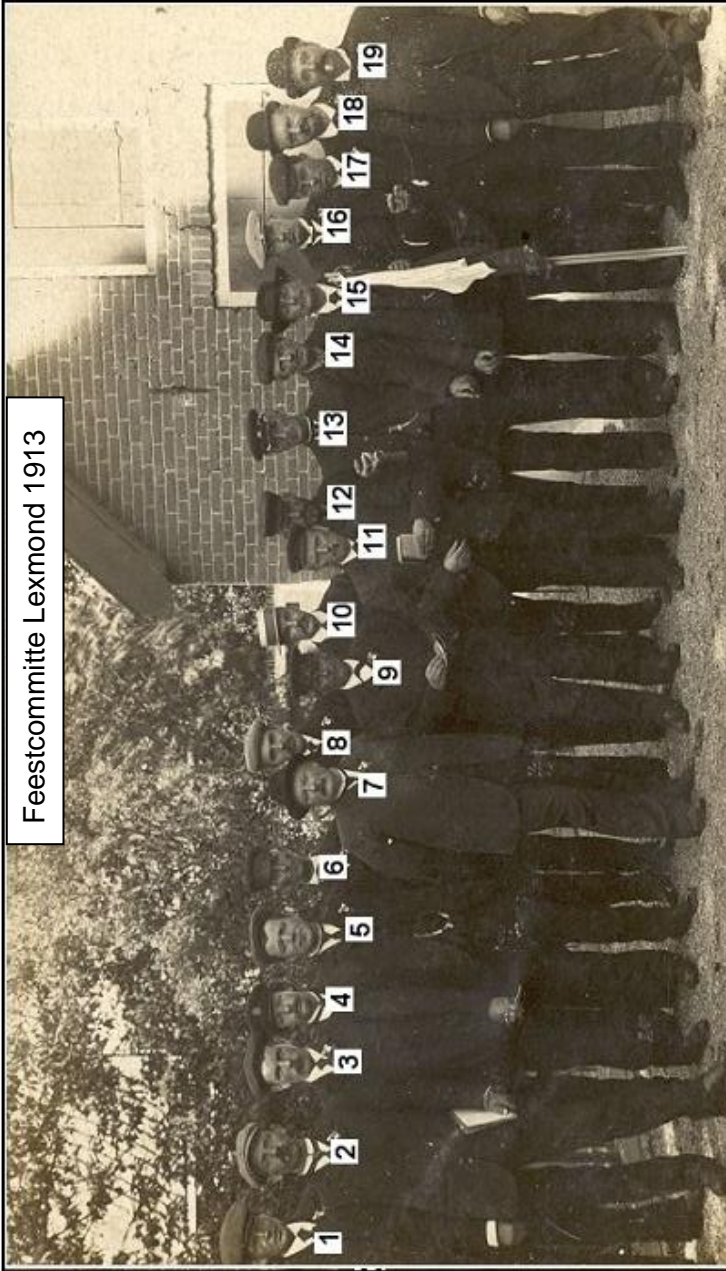
Executie nalatenschap Aart Klijn 1841, notaris Frans v. d. Berg Vianen UA (1248 8009 2921).

=====

WIE WEET WIE DIT ZIJN?

In de vorige Lek en Huibert Kroniek plaatsten we een foto van twee fietsers en twee mannen bij een motorfiets en een kleine jongen. Wanneer u de namen van enkele van deze personen kende en dacht dat anderen die wel zouden doorgeven, dan moeten we u helaas teleurstellen. Er is bij de redactie geen enkele reactie binnengekomen. Inmiddels weten we dat nr. 4 D. Burggraaff is en nr. 5 Walter Ott. De foto is genomen voor garage Burggraaff op de Dorpsstraat. Wanneer u de namen van de anderen weet, dan deze graag doorgeven aan S. de Ridder, Spinhoeven 33, 4128 DA Lexmond, of: deridder33@kpnmail.nl.

Op hetzelfde adres kunt u melden wie de genummerde onbekende personen op de foto op de volgende pagina zijn. Laat u vooral niet leiden door de gedachte dat een ander de namen wel door zal geven. Trouwens, wanneer de namen uit verschillende bronnen komen, weten we zeker dat het de goede namen zijn!

Feestcomitte Lexmond 1913

Namen van de 'genummerde'personen doorgeven aan S. de Ridder, Spinhoeven 33, 4128 DA Lexmond, of: deridder33@kpnmail.nl

UIT DE 'LEERDAMMER' VAN 70 JAAR GELEDEN

J.L.E. Bassa-de Jong

Hei- en Boeicop

Berichten van 03-06-1942

- Ontslag gevraagd. Naar men verneemt, heeft de heer C. Steijnizer alhier dienstdoende aan de vaste kern van de Luchtmacht-bescherming, als zoodanig ontslag gevraagd en verkregen. In diens plaats is thans benoemd de heer A. den Hartog Cz. alhier. [C. Steijnizer. Dit moet vast en zeker Steijsiger zijn, maar zo stond het er.]
- Beroep aangenomen. Naar uit welingelichte bron wordt vernomen, zijn de meermalen in deze gemeente loopende geruchten van het heengaan van den predikant, thans werkelijkheid geworden. Ds W.L. Tukker heeft het beroep naar de gemeente Elburg deze week aangenomen. Voor velen gaf dit een groote teleurstelling, daar steeds maar weer werd gedacht: hij zal wel blijven, temeer daar elkeen er van overtuigd was, hoe hoog deze Herder en Leraar bij ieder stond aangeschreven. Het heeft echter niet zoo mogen zijn. Ruim 2½ jaar heeft ds. Tukker zijn herderlijke werk in deze gemeente mogen verrichten, waarbij hij zeer veel nuttig werk op geestelijk terrein tot stand bracht en zeer vele vrienden verwierf.

Bericht van 10-06-1942

- Diphtherie. Namens den burgemeester is door de plaatselijke schoolhoofden een circulaire verspreid onder de ouders van de leerlingen, waarin gewezen wordt op de in den laatsten tijd weer meer voorkomende ernstige infectieziekten, die onder de jeugd talrijke slachtoffers maakt, voornamelijk van 1 – 10 jaar. Op advies van den Geneesk. Inspecteur van de Volksgezondheid en den plaatselijken geneesheer, wordt den ouders der kinderen aangeraden, hun kinderen gratis tegen die ziekte onvatbaar te laten maken, door middel van een drietal inspuitingen.

Bericht van 20-06-1942

- Ned. Volksdienst. Door den Burgemeester is aan de inwoners dezer gemeente een circulaire verzonden, met een inteeckenbiljet, waarbij wordt opgewekt, lid te worden van den Nederlandschen Volksdienst, waarvan reeds een afd. werd opgericht.

Bericht van 24-06-1942

- Visacten. Voor het seizoen 1942/43 zijn in deze gemeente niet minder dan 12 visacten aangevraagd. Hiervan zijn 10 groote acten en 2 hengelacten.

Berichten van 28-06-1942

- Aangesteld. Door den Voorz. van den Raad van Arbeid is met ingang van heden als tusschenpersoon voor de uitvoering der Sociale Verzekeringswetten aangesteld de gem.-veldwachter S. Spruijt alhier.
- Het vissen met den hengel. Bij de inwoners der gemeente heeft de meening postgevat, dat men voor het visschen met den hengel in het bezit moet zijn van een vischacte. Dit is geenszins het geval. Alleen als men met twee hengels wenscht te visschen moet men van een hengelacte zijn voorzien. Zij die met één hengel visschen moeten in het bezit zijn van een vergunning van den recht-hebbenden op het vischrecht en moeten bovendien, als zij ouder zijn dan 15 jaar, kunnen aantonen dat door hen werd betaald. [Hoeveel betaald moest worden was niet te lezen]

Lexmond

Bericht van 03-06-1942

- Fiets gestolen. Terwijl groentehandelaar Pel 't Lam alhier in Utrecht op de veiling zijn zaken afhandelde en zijn fiets even onbeheerd had laten staan kwam hij, toen hij weer terugkeerde tot de zeer onaangename ontdekking dat zijn karretje verdwenen was. Het ingestelde politieonderzoek had geen resultaat.

Berichten van 06-06-1942

- Benoeming. Aan de school met den Bijbel alhier, is in plaats van mej. G.W.M. Karssen, die op haar verzoek wegens huwelijk eervol ontslag verkreeg, benoemd mej. G. Groenendijk.

- Kazen gestolen. Bij den landbouwer G.H. Verweij in Achthoven alhier, werden in de nacht van Zaterdag op Zondag, nadat door inbraak toegang tot de kelder verkregen was, ruim dertig zoo juist uit de pekels gehaalde kazen onvreemd. Op de aangifte bij de politie volgde een onderzoek met een speurhond, tot heden zonder resultaat.

Berichten van 17-06-1942

Ds. Julius Aysonius Husinga, predikant van 1609-1657 in Lexmond

- Zeldzame prent. Van onze vroegeren dorpsgenoot, den heer C. Horden te Amsterdam, ontving de Ned. Herv. Kerk alhier een prent uit de 17^e eeuw, voorstellende Julius Aysonius Husinga, predikant te Lexmond van 1609 – 1657. Ds. Husinga, was in 1609 beroepen van Zijderveld en heeft de gemeente Lexmond dus 49 jaren gediend. De prent welke een afdruk is van een schilderij, dat in 1654 is gemaakt – toen de predikant 74 jaren oud was – is zeer

zeldzaam. Onder voorwaarde van den schenker de prent in de consistoriekamer blijvend te doen ophangen, heeft het kerkbestuur deze met groote dankbaarheid aanvaard. Straks ingelijst zal het een schilderij van groote historische waarde zijn. Onder het portret staat een Latijnse spreuk, waarvan de vertaling ongeveer is: "Niets is groot in de kerk zonder nederig te zijn en niets is nederig zonder vernederd te zijn". Hierbij zij opgemerkt dat de heer Horden veel van zijn vrijen tijd besteedt aan het onderzoek omtrent het verleden van zijn geboorteplaats. Dat dit onderzoek vruchtbaar is bewijst wel het bezit dezer zeldzame prent.

- E.H.B.O. Gelijk we reeds eerder vermeldden, hoopt de Vereen. E.H.B.O. in de volgende week deel te nemen aan een wedstrijd in E.H.B.O. te Asperen. Hiervoor zijn twee ploegen gevormd: 1. Leider: C. Kloens met M. Schilt, Koos van Dieren en de dames Mien van der Grijn en Bets de Jong. 2. Leider: J. van Dieren Tz. met Gijs Boogaard en de dames Annie Bikker, Jo Burggraaff en Bertha de Jong. De voorbereidende oefeningen worden gehouden onder leiding van dokter Schucking Kool, in samenwerking met de vereen. E.H.B.O. te Hei- en Boeicop.
- Vogelschade. Een abnormaal verschijnsel is wel, dat door kraaien ernstige schade aan veldgewassen word aangericht. Het komt bij verschillende landbouwers voor, dat na een kort bezoek van een koppel kraaien, verscheidene roeden jonge bieten heel zijn opgevreten en kale vlakten achterblijven. Door de politie wordt regelmatig jacht op dit schadelijk gedierte gemaakt.
- Kersen. De kersenboomgaarden in deze gemeente zijn weer voor zeer hooge prijzen verkocht. Ofschoon nog lang voor de pluk, wordt reeds in alle boomgaarden "gekeerd" ter voorkoming van groote schade door het talrijk gevogelte, dat het op deze vruchten voorzien heeft.

=====

Zoals u ziet heeft mw. Lies Bassa-de Jong toch nog wat plaatselijk nieuws weten te ontdekken in de kranten uit de Tweede Wereldoorlog, dank hiervoor! Redactie.

TOEN EN NU

W. van Zijderveld

De 'groene long' tussen Midden Nes en Noord in 2004

*De huidige 'bebouwde long' aan de Lijsterbeslaan.
Erachter staat de niet zichtbare Brede School*

300 JAAR GELEDEN Hei- en Boeicop en de Franse invasie in 1672 (3^e vervolg)

P. Horden Jz. †

Was men aanvankelijk even verheugd niet meer voor de sauvegardens te hoeven betalen, deze vreugde werd direct door de Fransen teniet gedaan door geld te eisen voor: *bevrijdinge van de inquantiringe* en dat kostte ook een lieve duit.

Om een juiste indruk hiervan te krijgen volgen we hier over enige maanden de financiële administratie van Leonard Crom:

Rekeninge, bewijs ende reliqua die door Leonard Crom als Schout ende Gardermeester van Heijcop belangende het eerste sauvegardengelt ende 't gevolge van dien, volgens ordre van den Heer Drost, Dijckgraef ende Hooge Heemraden slands Vianen van dato 19 Junij 1672, sijn gehouden:

Ontfanck: Den Schout stelt ontfangen te hebben drie stuij per mergen; ende Heijcop ende Boeijcop sijn groot een dusent vijf en vijftich ende een hallif mergen; om daar uijt te betalen de quote vant eerste savengarden gelt ende 't gevolge van dien, volgens acto van dato de 20 Junij 1672 van Schout, Gerechten ende Heemraden, ende bedraecht de bovenstaende mergentalen ter somme

ICL VIII gl. VI stuy VIII penn.

(Zo had de schout volgens de vernieuwde cijferkunst van Meester Willem Bartjens leren rekenen).

De ontfangh bedracht ter somme van:

een hondert acht ende vijftich gld. ses stuij. acht pen.

Den uijtgeef:

Betaelt aan Mr. Otto van der Laecken 't eerste sauvegarden gelt ende 't gevolge van dien volgens quitantie

f 131. 6.—

Den 4^e Junij in Heijcop bij Claes Jansz. Klijnen afgesproocken voor de Spaence troepen omtrent 17 men sterck sijnde

f 1.16.—

<i>Bij den Schout ende Gadermeester verstreckt ende betaelt aen bodeloon ende ander onkosten volgens zijn memorie</i>	f	12.13.—
<i>Compt de Schout voor 't ontfangen van de voorszegde penningen den 20ste penning tot</i>	f	7.18.—
<i>Aen den boden goet gedaen voor verdachvaerden ende aen te seggen in plaetse van de publicatie</i>	f	1.—
<i>Betaelt aende smit in Heijcop over leverantie van eijserwerck en erbijsloon tgene geleverd ende verdient is aende poort ende slagbomen, volgens quitantie</i>	f	7. 9 —
<i>Ende aen Prins de timmerman ende Abram Booghert bij haer verdient aende poort ende de slagbomen</i>	f	6.14.—
<i>Compt de rendant voor schrijven van dubbeleren van dese rekeningen ter somme van</i>	f	1.10.—
<i>Item bij Joost Bastiaensz. betaelt aan Jan de Rie aen spijkers totte poort ende slagbomen</i>	f	2.—.—
<i>Item noch bij Joost Bastiaensz. betaelt van 't geen tot Arien 't Laeghie is gedroncken in 't maecken van de poort ende slagbomen bij timmerluijden volgens Quitantie (Arie was kastelein in de herberg 't Swaenskuijcken).</i>	f	2. 2.—
<i>Somma totalis den gehelen uijtgeef bedraecht ter somme van een hondert vier ende tseventich gulden seven stuij.</i>	f	174. 7.—

Het een tegens het ander vereffent blijkt dat de rendant meerder heeft uijt gegeven als ontfangen ende soo dattet lant uijterlijck aen hem schuldich blijft ter somma van sestien gulden acht pen.

Overgelevert bij de rendant aent Gerecht van Heijcop ende Boeijcop op den VII mertij Anno 1674.

Ter oirconde bij ons onderscr. Gerechten en Heemraden onderteijckent op dato als in capute deses:

Jan Petersz. Peel en Bastiaen Joostensz.

Geijsbert Cornelisz en Aedert Joostensz.

Gerret Jansz. en Cornelis Woutersz.

De rekening die hierop volgt laat zien, dat de bevolking iets meer uitgeperst werd, want nu moeten ze ook voor afkoop van de inkwartiering zorgen:

Rekeningen etc. savengarden geldt voor de tweede reijse mitsgaders voort bevrijden vande inquantiringe der france melitie voor de eerste reijse inde maent Julij 1672.

Ontfanck:

<i>Een stuiv. 12 pen. per mergen voor 't sauvegardegelt</i>	<i>f 92. 7. 2</i>
<i>Drie stuiv. per mergen voor bevrijding inkwartiering</i>	<i>f 158. 6. 8</i>
<i>Van enkele personen apart</i>	<i>f 3. 9.—</i>
<i>De gehele ontfanck</i>	<i>f 254. 2.10</i>
<i>Den uitgeef:</i>	
<i>Betaelt aen Mr. Otto van der Laecken 't savengardengeld voor den tweede reijs</i>	<i>f 75. 5.—</i>
<i>Tot bevrijding van de inkwartiering</i>	<i>f 131. 5.—</i>
<i>De 14 Julij betaelt voor een darde aen veertigh man, sie op de Vaert (Vreeswijk) hebben gewerckt vor de quote van Heijkop, ende voors aen onkosten gehad en verstreckt tot Vianen de 13 en 14 Julij tesamen</i>	<i>f 13. 6.—</i>
<i>Bode loon</i>	<i>f 7.19.—</i>
<i>Compt de Schout voor administratie</i>	<i>f 12.14.—</i>
<i>Aen bode voor verdachvaerden</i>	<i>f 1. 3.—</i>
<i>Ten Schout (voor adm.)</i>	<i>f 1.10.—</i>
<i>Compt rendant in de voorgaende rek.</i>	<i>f 16. 8.—</i>
<i>Totale uitgeef</i>	<i>f 258. 2. 8</i>
<i>Ontfanck</i>	<i>f 254. 2.10</i>
<i>Blijft 't gemeenlant aen hem schuldig</i>	<i>f 3.19.14</i>

Ten Oirconde bij ons (volgen dezelfde handtekening als de vorige rek.)

In de volgende rekening wordt voor het laatst melding gemaakt van het sauvegardegeld:

Rekeninge...etc...'t laetste savengerdengelt ende 't gevolge voor den darde ende laetste Reijs. Anno 1672 in Julijo:

Ontfangen:

<i>Savengardegelt drie st. per mergen</i>	<i>f 158. 6. 8</i>
<i>van enkele personen</i>	<i>f 3.14.—</i>
<i>Ick segge totaal</i>	<i>f 162.—. 8</i>

Uitgeef:

<i>Bataelt Mr. Otto van der Laecken</i>	<i>f 152. 8.—</i>
<i>Bodeloon en andere onkosten</i>	<i>f 3.19.—</i>
<i>Compt de Schout (adm.)</i>	<i>f 8. 2.—</i>
<i>Den bode voor dachvaerden</i>	<i>f 1.—.—</i>
<i>Den Schout (adm.)</i>	<i>f 1.10.—</i>
<i>'t Slot van de vorige rek.</i>	<i>f 3.19.14</i>
<i>Totaal uitgeef</i>	<i>f 170.18.14</i>
<i>Ontfanck</i>	<i>f 162.—. 8</i>
<i>Blijft gemeenlant aan hem schuldig</i>	<i>f 8.18. 6</i>

Ter orconde (zelfde ondertekenaars).
De rekening die dan volgt, is geheel gemotiveerd door het afkopen van de inkwartiering:

Rekening...etc...nopende over in vorderen vande penningen tottet bevrijden vande inqurtiringe vande france melitie volgens dácte vanden Heer Drost van dato 7 Aug. 1672

Ontvangh:

<i>Voor de tweede Reijs van ider mergen 5st.</i>	<i>f 263.17. 8</i>
<i>Van enkele personen</i>	<i>f 6.18.—</i>
<i>Totaal</i>	<i>f 270.15. 8</i>

Uitgeef:

<i>Betaelt aen Herman Terstege, tresorier ter stede</i>	
<i>Vianen tottet bevrijden van inqartitringe</i>	<i>f 262.10.—</i>
<i>Bodeloon en onkosten</i>	<i>f 10.14.—</i>
<i>Comt Schout en Gadermeester (adm.)</i>	<i>f 13.10.—</i>
<i>Bode voor verdachwaerden</i>	<i>f 1.—.—</i>
<i>Compt Arien Jansz. de Wit over leverancie van brood aende france troepen ende aende marine volgens specivatie (!)</i>	<i>f 3. 3.—</i>
<i>Compt de selve Arien Jansz. van verdiende wagevracht volgens specivatie (!)</i>	<i>f 6.15.—</i>
<i>Compt rendant (Adm.)</i>	<i>f 1.10.—</i>
<i>Comt rendant (slot vorige rek.)</i>	<i>f 8.18. 6</i>
<i>Somma totalis uitgeef</i>	<i>f 308.—. 6</i>
<i>Ick segge</i>	<i>f 308.0.6.</i>

Ontvanck
Ick segge: f 270.15.8

f 270.15. 8

Het een tegens het ander vereffent blijkt dat de rendant meerder heeft uijtgegeven als ontfangen volgens 't slot vande voorgaende reckeninge ende 't lant uijterlijck aen hem schuldich blijft ter somme van: seven ende dartich gld. vier stuij. veertien pen..

Ick segge: f 37. 4.14

Ter orconde (zelfde ondertekenaars).

Ter verduidelijking lassen we hier de specificatie van bakker Arie de Wit in, die tevens rijtuigenverhuurder schijnt geweest te zijn. Het is gemakkelijk hoe Arie vocht met het woord specificatie. Hij kreeg pas in januari 1676 zijn centjes uitbetaald.

Specefikaye van het broot hetgeen ick geleverd heb aen de pertijen van de franse en van de merijne van de somer teijt twee en seventich tot de winterteijt drie en seventich datum 3 februari 1673 tsamen 2.1. halve schelling brood (f 3.3.). bij mijn Arijen Janse de Wit. Bekenne ick ondergescreven van deze drie gld. drie stuij. betaelt te sijn van Leonard Crom, Schout tot Heijcop op deze 6 Januarij 1676 bij mijn Arijen Janse de Wit.

Nog een rekening van Aai de Wit:

Specefikaije van dat ick met den Schout van de somerteijt 1672 verdient heb met reijden, ick heb met den wagen hem negen mael tot Vianen gebrogt daer van ijeder Reijs 15 stuijvers dat is tsamen 6 gld. 15 st.

Actum, den 3 febrewarie 1673, bij mijn Arijen Janse de Wit

Ick bekenne hier van betaelt te sijn door handen Leonard Crom Schout tot Heijcop.

Actum, de 6 Januarij 1676, bij mijn Aerijen Janse de Wit.

Rekening...etc... ontfang ende uitgeef sulcx hij gehad ende gedaen heeft opver de france contributie ofte tot bevrijdinge vande inquartiringe der france melitie ende 't gevolg van dien, dat inde maent Sept. 1672

Ontfang:

<i>Voor de darde Reijs acht stui. per mergen</i>	<i>f 422. 4.—</i>
<i>Van enkele personen</i>	<i>f 9.18.—</i>
<i>Totaal</i>	<i>f 432. 2.—</i>

Uitgeef:

<i>Betaelt aen de Heer Terstege tot Vianen de quote van Heijcop in de maent Sept. 1672</i>	<i>f 393.16.—</i>
<i>Bodeloon en onkosten</i>	<i>f 18.13.—</i>
<i>Compt de Schout (adm.)</i>	<i>f 21.12.—</i>
<i>Bodeloon voor dachvaerden</i>	<i>f 1.—.—</i>
<i>Compt de rendant (adm.)</i>	<i>f 1.10.—</i>
<i>Slot vorige rek.</i>	<i>f 37. 4.14</i>
<i>Gehele uitgeef</i>	<i>f 473.14.14</i>
<i>Ick segge:</i>	<i>f 473.14.14</i>

<i>Ontfanck</i>	<i>f 432. 2.—</i>
<i>Ick segge:</i>	<i>f 432.2</i>
<i>Blijft t lant schuldigh de rendant</i>	<i>f 42.12.14</i>
<i>Ick segge:</i>	<i>f 42.12.14</i>
<i>Ten orkonde (zelfde ondertekenaars)</i>	

Erntfeste Voorsienige,

Wij sijn bericht ende hebben bij expirentie (ervaring) bevonden dat het ijsch jegenwoordigh suffisant (voldoende) ender sterck genoegh is, omme daer over de fouragie van Ued's dorp herwaerts te werden gebracht; en nademael Ued. niets ofte seer weijnich hebben gesonden, ende wij van de fransen dagelijx werden aengeport omme van tijt tot tijt haerlieden fouragie te laten toecomen met dreijgementen ingevalle wij daer inne comen te manqueren dat sij selfs die willen comen halen ende daer en boven de gebraeckige te plunderen ende te branden; soo sullen Ued. niet naerlaten van ten alderspoedichste sonder versuijm de fouragie van hoij en stroij die binnen Ued's dorpe is, herwaerts te senden; of anders sullen wij genootsaecht sijn de onwillige in apprehensie (hechtenis) te nemen en aen de fransen over te leveren omme daer door de goetwillige te verschonen.

Tot welcken eijnde ick op aenstaende Maendach, sijnde den 10de Februarij, de Schout Lossert binnen Ued's dorp sal senden aen dewelcke Ued. ten selven dage de onwillige sult hebben op te geven, die hij alsdan apprehenderen ende aen de fransen overleveren sal;

*waetoe ons verlatende, Erntf. Voors.
bevelen Ued. de bescherminge Godes,
Geschreven in Vianen den 8^e Februarij 1673
Ued. Vrint en Drossard*

Lafare

Deze brief ging vergezeld van nog 'n kort berichtje:

Nae 't sluijten van desen brief hebben wij soo aenstonts een missive ontvangen van den commissaris Malgoire waerbij den selven soo aenstonts fouragie hebben wil, of dreijcht ons anders te comen plunderen ende branden, twelck moet worden voorgecomen, weshalven Ued's dorpe is herwaerts te senden.

Lafare

Ijverig toog men aan het fourageren en bij Aai Teck aan het Zwaanskuiken nam men een afzakkertje:

Ontvangen bij mijn Arie Jansz. Teck, door handen van Leonard Crom, schout tot Heijcop, de somme van Sestien stuijvers over verteringen tot mijnen huijse gedaen bij de schout, secretaris ende schepenen ende schipper alst hoeij met de sleeden inde vlijt wierde gebrocht op den 14 Febr. 1673.

Arijen Jansen Teck

*Bekenne ick Willem Jansz. Brackbant ontvangen te hebben door Leonard Crom de somme van drie en dartich gld. in volle betalinge van een halfe koeij vercoft om na Vianen aende Fransen te senden dat in de maent febr. 1673
Actum, Vianen den 28 Febr. 1673*

=====

ONENIGHEID OVER LEXMONDSE ORANJEFEESTEN

W. van Zijderveld

In 1918 verscherpten de verhoudingen zich

In de negentiende eeuw werden in Nederland alleen Oranjefeesten georganiseerd bij bijzondere gelegenheden, zoals een kroning, een koninklijk huwelijk, een koninklijk jubileum of de geboorte van een nieuwe Oranjetelg. In Lexmond liet men de feesten meestal aan zich voorbijgaan. Werd er toch iets georganiseerd, dan was dat maar minimaal. De feestelijkheden beperkten zich meestal tot een traktatie voor de schoolkinderen. Voor volwassenen was er helemaal niets te beleven.

Konninginnefeest te Lexmond 1909

In de twintigste eeuw veranderde dat. Het begon al in het jaar 1900 ter gelegenheid van de 20^e verjaardag van koningin Wilhelmina, op 31 augustus. De Lexmondse fanfare Excelsior gaf toen een concert op de Dorpsstraat. In diverse jaren daarna werd dit herhaald, maar zeker niet elk jaar. In 1909 was er opnieuw een feest. Om de

geboorte van prinses Juliana, op 30 april 1909, te vieren, werden op 9 september 1909 wedstrijden georganiseerd met 's avonds een openlucht-uitvoering van de pas opgerichte neutrale zangvereniging Prinses Juliana en als slot *eene voor onze gemeente hoogst spannende voorstelling met de bioscoop van den heer Scheepmaker te 's Hage*. Daarna bleef het vier jaar stil, maar in 1913 was er een groots gevierde herdenking van het 100-jarig bestaan van de onafhankelijkheid. Iedere Lexmonder heeft wel eens foto's gezien van de optocht die toen werd gehouden. Het was echter geen echt Oranjefeest. Weliswaar was in 1813 de monarchie ontstaan, maar de viering van de onafhankelijkheid was een belangrijker feit voor het feest.

Onafhankelijkheidsfeest Lexmond 1913

Daarna werden er geen Oranjefeesten meer gevierd. Medio november 1918 was de Eerste Wereldoorlog afgelopen. Nog voor, maar vooral tijdens deze oorlog, had in Nederland de socialistische beweging veel aanhang gekregen. Op 12 november 1918 probeerde P.J. Troelstra, de leider van de Nederlandse Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP), in de Tweede Kamer een revolutie te ontketenen om van Nederland een republiek te maken. Hij had zich echter vergist in de machtsverhoudingen en de Oranjes bleven aan de macht. Deze gebeurtenis zou nog tot ver in de twintigste eeuw doorwerken. Niet alleen in de landelijke politiek, maar ook in de plaatselijke, zoals hier in Lexmond.

Lexmond vierde eind 1918 een groot Oranjefeest

De actie van Troelstra had een tweedeling in de Nederlandse samenleving teweeggebracht. De tegenstelling tussen de Oranjegezinden en de republikeinen was sterk vergroot. De Oranjegezinden waren meestal van kerkelijke komaf of beter gefortuneerd, terwijl de republikeinen vaak moesten worden gezocht in de socialistische hoek. Zo kwam het dat socialisten vaak tegen de monarchie waren. Dat was ook zo in Lexmond. De socialisten stonden hier tegenover de kerkelijk georiënteerden en de meer gefortuneerde liberalen.

Op donderdag 28 november 1918 werd een landelijke actie gevoerd, waarbij aanhankelijkheid werd betoond aan koningin Wilhelmina. Ook Lexmond deed daaraan mee. Dat ook hier de tegenstellingen waren verscherpt en huldeblijken aan de Oranjes steeds minder werden, toont het volgende stukje uit de Vijfheerenlanden aan. *Een Oranjedag. Dat is donderdag 28 november 1918 ook voor deze gemeente geweest, in den goeden zin des woords. Geen dag van woelig feestrumoer, wat in een tijd van ziekte en zorg wel allerminst passelijk is. Maar een dag die te zien gaf hoe ons volk nog gevoelt voor het Oranjehuis. Het heeft wel eens geschenen alsof ons dorp, dat vroeger zijn nationale dagen door het uitsteken der vlaggen nog wist te eeren, maar de laatste jaren zelfs die stille hulde achterwege liet. Het had soms den schijn alsof ons dorp mooi op weg was om achter Troelstra aan te loopen. Maar donderdag 28 november heeft het toch anders doen zien. Neen, als ons volk te kiezen heeft tusschen zijn koningin en Troelstra, dan kiest het koningin Wilhelmina en laat den leider der S.D.A.P. met zijn gebakken peren zitten.*

Al vroeg wapperde de driekleur van de toren en bijna huis aan huis hing de vlag. De kinderen liepen met strik en oranje sjerp en veele grooten gevoelden zich niet te groot om de oranje-kokarde op de borst te dragen. Inderdaad, ons volk is door de revolutie-greep van de S.D.A.P. wakker geschud. Het heeft begrepen – en gelukkig nog niet te laat – dat het tijd werd om zijn laksche houding tegenover het Oranjehuis te laten varen en te toonen wat in het hart leeft. Nu het geplaatst werd voor de keus: Oranje of Rood, heeft het met overweldigende meerderheid gekozen voor Oranje! Dat was dus eind november 1918.

Vredes- of Oranje-feest 1918

In 1930 deed niet iedereen meer mee

Dat in Lexmond de tegenstellingen waren verscherpt, was voorlopig nog niet goed merkbaar. Zo werd op 8 oktober 1919 een vredesfeest gegeven, dat een Oranje tintje had, maar desondanks een groot succes werd. Ook het feest in 1923, voor het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina, werd groots gevierd. De jaren daarna bleef het echter stil op koninginnedag. Zo stil zelfs, dat de krant drie jaar later, in 1926, moest constateren dat er, *behalve van den toren, slechts een ettelijke vlag* te ontdekken was. Er werden geen Oranje-feesten meer georganiseerd en de tegenstelling Oranje-gezinden-socialisten kwam daardoor niet aan de oppervlakte. De christelijke en de openbare lager school maakten gezamenlijk schoolreisjes en alles leek pais en vree te zijn.

De Oranjegezinde Lexmonders hadden echter geen vrede met deze feestloze situatie. Dat bleek vier jaar later, toen koningin Wilhelmina op zondag 31 augustus 1930 vijftig jaar werd. De Oranje-gezinden wilden toch op het laatste moment iets organiseren. In een paar dagen tijd werd een groot feest georganiseerd, dat 's maandags zou moeten plaatsvinden. Op donderdag 28 augustus werden daarvoor de eerste contacten gelegd, *waarop denzelfden avond met de oude, bekende Oranjeklanten werd vergaderd en de bezwaren in open-*

hartige en vriendelijke samenspreking werden overwogen. Alleen vrijdag en zaterdag restten om het feest te organiseren, want op zondag werd dat uiteraard niet gedaan. Op maandagmorgen was er feest voor de schoolkinderen en 's middags en 's avonds voor de oudere jeugd en de volwassenen. Het werd een geslaagd feest, waar 's morgens beide scholen aan deelnamen. Dat wil zeggen, van de openbare school niet alle leerlingen. De ouders van ongeveer 25 kinderen zagen dat Oranjefeest helemaal niet zitten en gingen die dag met hen naar Hilversum en omstreken, samen met de arbeiderszangvereniging Nieuw Leven. Bij deze gelegenheid kwam de tweespalt dus aan het licht.

Het draaide gelukkig niet uit op een conflict. Daar waren de Lexmonders waarschijnlijk te pragmatisch voor. Geheel anders ging het twee jaar later in Leerdam. Daar was de tegenstelling tussen beide bevolkingsgroepen veel groter. De christelijke scholen deden daar in 1932 mee met de viering van Koninginnedag, maar de openbare scholen niet. In optocht gingen de leerlingen van de christelijke scholen naar het stadhuis, waar ze zouden worden toegesproken door de burgemeester. Toevallig waren daar om onbekende reden ook de kinderen van de openbare school bij het stadhuis opgesteld. Wie weet, was voor hen ook een apart reisje georganiseerd. De krant meldde: *Een winkelier, die zich dezen dag getooid had met een slipjas en 'n hoge hoed, commandeerde met stentorstem: "De openbare kinderen hier vandaan en de bijzondere kinderen voor het stadhuis." Toen deze troepenbeweging had plaats gevonden, kon Z.E.A. [de burgemeester] zijn speech afsteken. Velen, die dit onwaardig gedoe aanschouwden, kregen een brok in de keel, toen zij den burgervader hoorden spreken over het symbool van de eenheid van ons volk.* Maar zo'n eenheid was de Leerdamse bevolking kennelijk niet! Dat 'symbool van de eenheid' was wat Oranjegezinden, ook in Lexmond, steeds verkondigden wanneer ze het over het Oranjefeest hadden en dit aanprezen. Dergelijke verwerpelijke taferelen als in Leerdam hebben zich in Lexmond gelukkig niet voorgedaan.

In 1936 waren de grootste tegenstellingen verleden tijd

In Lexmond werd pas weer in 1933 een Oranjefeest georganiseerd. 's Morgens maakten de kinderen van beide scholen een rondgang

door het dorp, onder muzikale begeleiding van enkele leden van de fanfare Excelsior. Dat zullen dus alleen de leden zijn geweest die geen moeite hadden met het Oranjefeest. Er werden voor de kinderen spelen georganiseerd en verder die dag was er ringsteken per fiets en per rijtuig. Beide schoolhoofden deden volop mee met de viering. Dat zal zeker tot een vermindering van de standpunten hebben geleid, want in 1935 werd, ook weer binnen een paar dagen, een Oranjefeest georganiseerd. In het jaar daarop, in september 1936, is in krantenberichten reeds sprake van medewerking door *alle gezindten en richtingen der bevolking*. Dat gaf de Lexmondse notabelen moed om door te gaan en begin oktober 1936 durfden ze het zelfs aan een Oranjevereniging op te richten. Er zou naar worden gestreefd *dat aan elke Oranje-viering zoo veel mogelijk alle gezindten der gemeente kunnen deelnemen*. Weliswaar bleven de tegenstellingen bestaan, maar deze hebben, zover bekend, nooit tot problemen geleid. Ze vervlachten door de tijd en zijn nu, gelukkig, grotendeels verdwenen. Maar niet helemaal, want er zijn nog steeds personen die om principiële redenen een hen toegekend koninklijk lintje weigeren. Dat zijn echter uitzonderingen en bij Oranjefeesten laat tegenwoordig bijna niemand meer om principiële redenen verstek gaan. Het zijn echte volksfeesten en zo is het ook het beste.

Herdening van het 100-jarig bestaan van de onafhankelijkheid in 1913.

=====

LEXMONDSE GESCHIEDSCHRIJVERS VOLGENS P. DE PATER.

P. de Pater

Inleiding

De meest bekende Lexmondse geschiedschrijver was natuurlijk P. Horden Jzn. Hij ging wetenschappelijk te werk, maar wel op zijn eigen manier; eens noemde hij het Viaanse archief de Viaanse paperassen winkel. Toch was P. Horden Jzn. een bekendheid. Zijn twee boeken over de geschiedenis van onze streek blijven interessant. Ik bedoel hiermee de volgende geschriften:

1. Een kleine geschiedenis van het land van Vianen.
2. Recht en Slecht in het land van Brederode.

P. Horden Jz. heeft nog meer geschreven, in de toekomst hopen de schrijvers van onze vereniging met deze verhalen te komen. Overigens mijn dank aan diegenen die de originele manuscripten van P. Horden Jzn. aan mij leverden. In 1968 kwam ik op de toen net opgerichte Mammoetschool “De Oude Hoven” in Gorinchem. Onze geschiedenisleraar was ene A. Vroon, oorspronkelijk afkomstig uit Ameide, maar toen woonachtig in Sleeuwijk. Leraar A. Vroon had interesse in de achtergronden van zijn leerlingen. En zo was Peter de leerling uit het dorp van Piet Horden Jzn. Soms ontmoet je mensen die je nooit meer vergeet. A. Vroon was zo’n man. “Het belangrijkste jaartal uit de West-Europese geschiedenis is 732, toevallig ook mijn telefoonnummer”: sprak hij eens. Dat geschiedenis niet mijn slechtste vak was lijkt me logisch.

Andere schrijvers die over Lexmond en Lakerveld publiceerden waren o.a.:

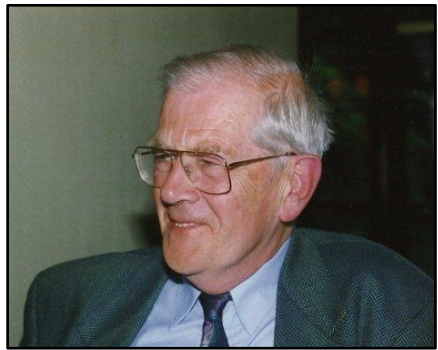
- a. Jonkheer L.F. Teixeira de Mattos, (1872-1945.) Tussen 1929 en 1933 publiceerde hij tweeduizend pagina’s over het Zuid-Hollandse water, en dus ook over Lexmondse en Lakerveldse vlieten en weteringen. Zijn boek is interessant, maar door de overvloed van gegevens ook bijna onleesbaar. Het is een wetenschappelijk werk, en ik ben geen wetenschapper. Hij

omschreef de ligging van de polder Lakerveld in een enkele zin. Deze zin bevatte al meer dan 150 woorden, ik heb deze zin vermeld in ons blad in 2004. De omschrijving van Teixeira de Mattos over Lakerveld klopt tot bijna op de vierkante centimeter.

L. F. Teixeira de Mattos

- b. De oud Schoonrewoerder Hendrikus Burggraaf schreef over zijn Lakerveldse voorouders, die in de 17^e eeuw naar Amerika emigreerden. Ook hierover heb ik acht jaar geleden geschreven. Een foto van hem heb ik toen ook gepubliceerd.
- c. Gemeente secretaris G. Janssen schreef aan het begin van elk jaar zijn gedachten op over het afgelopen jaar, en blikte vooruit. G. Janssen was zo'n Lexmonder die de inwoners kende. Eens kwam ik op het toenmalige Lexmondse gemeentehuis om een bewijs van goed gedrag op te vragen. De secretaris keek mij aan en sprak: *“Volgens mij bent u net zo oud als mijn dochter, en samen met uw tweelingbroer en mijn dochter tegelijk gedoopt”*. Dit klopte. O ja, het bewijs van goed gedrag kreeg ik natuurlijk moeiteloos.

G. Janssen

Het verleden had toch wel de interesse van diverse Lexmonders, en door een aantal andere inwoners werd er ook over gepubliceerd: Jacob de Jong, Frans de Jong, Gerrit Jan Lakerveld en Walter van Zijderveld kwamen bijvoorbeeld met hun verhalen. Kortom: geschiedschrijving over Lexmond en door Lexmonders is zowel oud als springlevend.

Vervolg

In 1998 werd onze vereniging opgericht en verschenen nieuwe geschiedschrijvers op het toneel, gezien ons ledenaantal met een succesvol resultaat. Lexmondse geschiedenis en het weergeven daarvan bleek een draagvlak te hebben. Ondergetekende gaat nu een compleet nieuwe of oude Lexmondse schrijver aan de lijst toe voegen. Hij opereerde onder de naam H. te V. en schreef jacht-verhalen. Zijn schrijfstijl vind ik indrukwekkend, eerder heb ik in het artikel over de jager en de visser zijn verslag opgenomen. Maar deze persoon bleef mijn interesse houden, en dus moest ik op jacht. Dit keer niet met de polsstok, maar met een telefoon, toetsenbord en een beeldscherm. (Buitengewoon diervriendelijk dus.) De drijver heeft hem gevonden, achter dat pseudoniem H. te V. gaat een man met een verhaal schuil.

Wie is H. te V.?

De eigenlijke naam van H. te V. was Henk de Vor. Hij werd in 1890 geboren in Vianen als zoon van de rijke boer Gijs de Vor en zijn vrouw Janna Bassa. Op 15 september 1921 trad hij in huwelijk met de uit Meerkerk's Broek afkomstige Jannigje Jozina Versluis, die overigens 11 jaar jonger was. In de trouwakte werd hij vermeld als landbouwer.

No. 13.

In het jaar negentienhonderd een en twintig, den vijftien der maand September, zijn voor ons, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente MEERKERK, in het huis der Gemeente, in het openbaar verschenen:

Hendrik de Vor,
 oud een en dertig jaren, landbouwer,
 geboren en wonende te Vianen,
 tweedenjarige zoon van Gijsbaer-
 tus de Vor, landbouwer en van
 Jannegie Bassa, zonder beroep,
 beiden wonende te Vianen

en

Jannigje Jozina Versluis,
 oud twintig jaren, zonder beroep,
 geboren en wonende te Meerkerk,
 kindderjarige dochter van Nico-
 laas Versluis, landbouwer en van
 Sjigje Jozina van Genderen, zon-
 der beroep, beiden wonende te Meer-
 kerk.

de ouders van de bruid alhier
 tegenwoordig verklaren hunne
 toestemming tot dit huwelijk
 te geven.

Trouwakte van
 Hendrik de Vor
 en Jannigje
 Jozina Versluis

Aanvankelijk bleef hij in Vianen wonen, later vestigde hij zich aan de Heicopperweg. In 1932 liet hij een eigen woning bouwen op het adres Heicopperweg 34 en startte een fruitboomkwekerij. Dit was een goede investering, want de fruitteelt was in de crisisjaren een winstgevende bezigheid. Vrouw Jannigje oefende een bijzonder ambacht uit; zij was een specialiste in het onderhouden van de toen nog bestaande kanten mutsjes die tot de lokale klederdracht behoorden. Dit bezorgde haar de bijnaam 'het mutsenvrouwtje'. Jannigje de Vor - Versluis is bij onze oude inwoners in de regio nog steeds bekend onder haar bijnaam. Ook weer een verhaal waard. Uit het huwelijk van Henk en Jannigje werd een dochter geboren: Annie geheten. Tijdens haar lagere schooltijd wandelde ze met de broers Van Dijk van het Scharperswijkse gemaal naar Lexmond. Voordat de broers Van Dijk Annie's woning hadden bereikt, hadden ze al menige meters afgelegd. Eenmaal aangekomen op het Lexmondse dorp splitsten hun wegen: Annie ging naar de christelijke school, en de gebroeders van Dijk naar de openbare. Naar school gaan in die tijd was wandelen. Voor kinderen uit het buitengebied soms kilometers, en dat was niet even afgezet worden met de auto die daarna met het gas op de plank weer verdween. Na haar lagere schooltijd ging Annie aan het werk bij de toenmalige Hervormde Lexmondse predikant A. Oskam. Een dominee met een verhaal. Alleen ga ik het niet schrijven. Annie zou later in het huwelijk treden met ene Gijs de Jong. We sluiten nu het verhaal over haar. Zij woonde met pa Henk en moeder Jannigje naast een boerderij die eigendom was van de familie van Diggelen. In 1939 werd deze boerderij verhuurd aan de familie van Muyden uit Polsbroek. Goeie keus van de heren jagers van Diggelen: Jan van Muyden was dan weliswaar boer, maar bleek ook een natuurkenner. Na de oorlog werd hij aangesteld als jacht-opziener, en hij verzorgde perfecte jachten. De heren genoten, Jan van Muyden regelde alles, en ontving menige bedankbrief van de heren jagers. Ook een groot arsenaal drijvers verscheen op het toneel. Zij zorgden voor de randvoorwaarden van een geweldige jacht, d.w.z. met planken sjouwen, en met een polsstok een brugleuning vormen langs de plank. Zo konden de heren jagers een sloot oversteken. Gelukkig heb ik dit nooit meegemaakt, het zou voor mij ook een brug te ver zijn. Tijden veranderen: een aantal jaren geleden zag een jager aan de overkant van een smalle sloot mijn 'visplank'

liggen, deze plank gebruik ik om het Merwedekanaal te bereiken. De jager vroeg mij om de plank te halen voor de smalle sloot. "Tja": sprak Peter, "als je deze sloot al niet kunt nemen, dan wordt het tijd voor een andere hobby". De jager zag er de humor wel van in. Tegen Mr. B. van Diggelen c.s. had ik zo rond 1950 deze opmerking waarschijnlijk niet kunnen maken.

Heicopperweg 34 [Huidige situatie]

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat H. te V. het hele jachtgebeuren met een bepaalde afstandelijkheid beschouwde. Dit blijkt al uit zijn verhaal over de wedstrijd tussen de jagers en de vissers van Lexmond en Meerkerk, welke plaats vond op 25 november 1950. Nu ik het toch over deze datum heb, hierbij de volgende aanvulling. Het diner om de overwinning van de Meerkerkse vissers te vieren vond plaats in het bekende restaurant Sap & Sap te Meerkerk. Dat er op deze avond niet alleen 'sappies' geschonken werden lijkt mij duidelijk. Een ander mooi verhaal uit de pen van H. te V., die overigens ook wel een sappie lustte, is het volgende:

De schoorsteenveger.

Zodra in het voorjaar de natuur ontwaakt, ontwaakt ook een geheel jagersgezin. Manlief loopt dan met woest rollende ogen het jachtveld af om het schadelijke roofgedierte onschadelijk te maken en vrouwlief, bezeten door een schoonmaakwoede, zet thuis alles ondersteboven, poetst, boent en wrijft, totdat (alleen in haar ogen) alles blinkt en glimt. Zo ook in het gezin van onze vriend, die wij gemakshalve maar “Thomas” zullen noemen. Thomas en zijn collega Wim, schoten op alles wat schade aan de wildstand kon toebrengen. En als ze dan doodop thuis kwamen, moesten ze in de schuur gaan zitten, omdat daar de stoelen waren gedeponeerd, om in huis meer ruimte voor de schoonmaak te hebben, geen wonder dat Thomas en ook zijn vrouw verlangden naar het eind van dit alles. Toen op een avond al het schadelijk gedierte opgeruimd was en moeder de vrouw tot half elf hard had gezwoegd en getopt, behoorde de schoonmaak zowel in het jachtveld als thuis tot het verleden. Alles was tiptop in orde en tevreden kroop Thomas bij zijn vrouw in de koffer. Thomas sliep direct, doch van puur tevredenheid (lees vermoedheid) kon moeder de vrouw de slaap niet vatten. Thomas droomde dat het echtpaar bunzing zijn kostelijk wild aan het wegstropen waren en werd daarbij ruw bij de arm gepakt. Thomas sprong uit bed, greep zijn geweer en zou zeker het jachtveld in gerend zijn als zijn vrouw hem niet beter had doen ontwaken Hij besefte toen, dat hij gedroomd had en dat zij terstond hem tevreden en liefdevol bij de arm had gepakt, omdat zij zo blij en tevreden was, dat de schoonmaak werkelijk achter de rug was. Doch plotseling stokte haar stem en sprong verschrikt overeind. Verslagen vertelde zij dat zij, o lieve tijd, vergeten hadden de schoorsteen te vegen, wat nu??? Maar Thomas zou Thomas niet zijn als hij daar geen raad op wist. Hij stelde moeder gerust, en zeide dat het schoorsteenvegen voor hem maar een “kraaieveer” was. En dat hij de andere dag wel eventjes die schoorsteen zou vegen, zonder een stofje in huis te maken. De andere dag was hij vroeg present om die schoorsteen eens grondig te vegen. Het was in huis een hoge schoorsteen, dus kon hij daar makkelijk onder staan. Hierna pakte hij zijn geweer, laadde dit met super DD no. O, nam zijn plaats weer onder de schoorsteen in, stak de loop van zijn geweer zuiver recht in de schoorsteen, waarna een vervaarlijke knal het huis op haar funderingen deed schudden, en ja

geachte lezers, de schoorsteen was prima, prima, schoon maar..... een grote roetwolk dwarrelde naar beneden. En waar was Thomas gebleven? Thomas was tegelijk verdwenen en op zijn plaats stond een onvervalste neger met woest rollende ogen te hoesten en te niezen. Alles dat even tevoren nog zo mooi blonk en glom, was met een dikke roetlaag bedekt. Door de knal waren alle huisgenoten toegesneld en lieten prachtige voetafdrukken op de vloer achter. Het tekenen van popjes enz. en het schrijven van familienamen, zoals "Pietje" en "Marietje" verhoogde de vreugde. Meningsverschillen in huisgezinnen mag men nooit publiceren, dus laat ik verder besprokene achterwege. Thomas zag men die dag, met roet in de neus, oren en rimpels, woest in het jachtveld rondlopen, speurend naar iets dat een grondige schoonmaak behoefde. Twee dagen later was alles in huis weer kraak en helder en de buitendeur van Thomas is versierd met een modern bordje, waarvan het opschrift luidt:

"MODERNE SCHOORSTEENVEGER"

H. te V.

De eerder vermelde P. Horden Jzn. besteedde in zijn twee genoemde boeken ook de nodige aandacht aan het jagen en stropen in het gebied rond Vianen. Het volgende artikel uit De Haagsche Courant van 12 februari 1949 zou moeiteloos in zijn verhalen gepast hebben:

Dezer dagen is de oudste inwoner van "s-Gravenhage, W. Groen, Jacobastraat 110, honderd jaar geworden en op grootse wijze gehuldigd. O.m. is mr. Visser, de burgemeester van Den Haag, hem persoonlijk komen feliciteren.

Honderd jaren en de oudste inwoner van een grote stad, -voorwaar een feit om hier even te worden vermeld. Aldus lezen we in het Algemeen Politieblad, welke redactie ons ook welwillend de foto van de heer Groen afstond. Temeer dient het te worden vermeld, daar dit eeuwfeest een oud-politieman betreft, die nog steeds als van ouds de politie een warm hart toedraagt. Wij hebben hem even bezocht, hetgeen de heer Groen bijzonder op prijs stelde. Dat de pers hem niet vergeten was, was vrij voor de hand liggend, maar dat de politie haar gewezen dienaar met een bezoek vereerde, beviel hem uitermate.

Als Wijnand Groen werd hij op 12 januari 1849 te Goudswaard geboren. Op 15 november 1881 werd hij aangesteld als gemeenteveldwachter te Kedichem, waar hij zeven jaren de gemeenschap diende tegen een salaris van fl. 200,00 per jaar. Hiervan moest hij rondkomen met zijn vrouw en zeven kinderen. Elke veertien dagen ging hij fl. 8,00 salaris halen.

15 november 1888 werd hij aangesteld als rijksveldwachter in Lexmond. Hier was tot dusverre geen politiemans gestationeerd geweest, zodat de daar wonende stropers en andere duistere figuren het hem soms heel lastig maakten. In 1891 werd de heer Groen overgeplaatst naar Schiedam.

Tenslotte

Een oud Lexmondse politiemans in "De Haagsche Courant" is bijzonder. Het feit dat hij het hier maar drie jaar uithield is ook apart, Lexmond en omgeving was dus een merkwaardige streek. Toen ik begon met schrijven in 1998 kreeg ik contact met de oud Schoonrewoerdse gemeente secretaris de heer J.P. de Leeuw. "De Pater": sprak hij eens, uw streek stond slecht bekend. Ik kon mij moeiteloos verdedigen met het feit dat mijn voorouders zich hier op 1 mei 1933 vestigden, en er dus noch part noch deel aan had. Maar hoe meer feiten ik boven het Lakerveldse waterpeil begin te halen, hoe meer ik me begin te realiseren dat heer J.P. de Leeuw met zijn geweldige kennis van de lokale geschiedenis gelijk had. Veel feiten die ook mij inmiddels bekend zijn kunnen we beter in de historie laten verdwijnen. Tenminste voorlopig, later mogen mensen deze gegevens publiceren, maar dat is voorbehouden aan een nieuwe generatie geschiedschrijvers. Ik hoop dat deze nieuwe generatie er gaat komen. Want onze lokale geschiedenis blijft meer dan de moeite waard. Dat gegevens uit de burgerlijke stand door allerlei zg. privacy regels soms gedateerd zijn blijft een feit. (Voor geboorten geldt een grens van 100 jaar, voor huwelijken 75 jaar en voor overlijden 50 jaar.) Het zal wel aan de regelgeving liggen, maar toch een groot compliment aan onze gemeente Zederik. Andere gemeentes in onze omgeving zijn er nog niet in geslaagd om de plaatselijke burgerlijke stand te digitaliseren. De site burgerlijke stand van Zederik is buitengewoon makkelijk in te zien, en zeer gebruiksvriendelijk. Drie andere bronnen die interessant zijn:

1. Die oude (digitale) kranten, daarin staan mooie of iets minder mooie feiten uit de Lakerveldse geschiedenis duidelijk vermeld. Voorbeeldje: een knokpartijtje met buurman kwam je te staan op 2 dagen cel, dan wel Fl. 4,- aan boete. Gewoon even vier zilveren guldens schuiven en je was ervan af. Als je die niet had, werd het twee dagen zitten. Overigens in beide gevallen stond je twee dagen later in de krant. En in deze krantenartikelen werd niet gekeken naar privacy. Alle achtergronden van de dader werden moeiteloos vermeld.
2. Bij dit punt had ik een andere site in gedachten, de naam zal ik niet noemen, maar een organisatie die denkt geld te verdienen aan het fotograferen van zerken op alle Nederlandse kerkhoven, en deze op het internet te plaatsen moet zich diep schamen. Natuurlijk beweert deze organisatie dat het niet commercieel is. Maar internet is simpel: hoe meer bezoekers op een site, hoe interessanter voor adverteerders.
3. Het Meertens Instituut, prachtige site. Alle Nederlandse achternamen zijn te vinden. En de privacy is ingebouwd. Een achternaam die minder dan vijf keer voorkomt in een gemeente wordt niet vermeld.

Over privacy gesproken: schrijver vond het eigenlijk niet nodig om in de vorige editie en nieuwsbrief zo vermeld te worden. De foto dateert overigens uit 1983. Ik zat toen op minder dan vijftig procent van mijn huidige leeftijd. Dat ik er toen wat “knapper”, of er wat minder lelijk uitzag is voorspelbaar. Ondergetekende opereert graag vanaf de achtergrond, en wil dit zo houden. Dat mijn bijdragen gewaardeerd worden is mooi. Voor mij is lokale geschiedschrijving een hobby en een tijdverdrijf. De gegevens die onderzoeken in Lexmond en Lakerveld opleveren deel ik graag met anderen. Meer intenties heb ik eigenlijk niet. Deze vertelling eindigt met twee foto's gemaakt tijdens jagen op Scharperswijk. (ca. 1970) Henk de Vor (H.te V.) heeft dit tijdperk niet meer meegemaakt, maar zou er ongetwijfeld zijn gedachten over hebben laten gaan.

Bronnen

Een standaard onderdeel misschien aan het eind van een verhaal. Bij deze mijn dank aan alle particulieren die het materiaal leverden om deze vertelling mogelijk te maken. Vooral mijn dank aan mevrouw F. de Jong - van Muyden, zij leverde ook materiaal voor volgende verhalen van mijn kant b.v. over de huisslaching. Meer gegevens over dit laatste onderwerp blijven welkom. Dit geldt ook voor verhalen van H. te V.

Peter de Pater
Lakerveld 254
4128 LM Lexmond
Tel: 0183 - 351907
Email: peterdepater2305@gmail.com

=====

Enkele dagen voor het ter perse gaan van deze Kroniek, kregen wij van H.M. van Nieuwenhuijzen een kopie van het artikel in het Algemeen Politieblad van 15 januari 1949, waarop het artikel in De Haagse Courant is gebaseerd, compleet met onderstaande foto. Het stukje over Lexmond was letterlijk overgenomen. [Zie tekst op pag. 48.]

De 100-jarige W. Groen, eerste rijksveldwachter van Lexmond.

ONTVANGEN VAN DIVERSE PERSONEN

Mevr. Z. Erkelens-Aanen, Sliedrecht

- Foto's

- 4 x huis van M. Vos en G. Vos-Aanen, Kanaaldijk, Hei- en Boeicop ca. 1974
- M. Vos 1975?

Anoniem

- Ansichtkaarten

- Van Vulpen orgel Lux Mundi, uitg. van Rossum, Houten
- Herbergh De Drie Snoeken, uitg. van Rossum, Houten

C. Spek Azn.

- Archief totstandkoming gedenkteken 1940-1945
- Lijst met schilderijen van Ruth Bogaard
- Uit nalatenschap van J. Holl, 11 juli 2012:
 - Div. krantenknipsels over molens en J. Holl
 - Esso kaart Windmolens, z.j.
 - Nieuwjaarswens Gem. Hei- en Boeicop, ongedateerd
 - Agenda raadsvergadering H&B 25 okt. 1984
 - Voorontwerp Ruilverkaveling Vijfheerenlanden, 1976
 - 2 Kaartjes Ruilverkaveling 1980 enz.
 - Concept stukje over orgelconcert 17 mei 19??
 - Programma kerstfeest 1971 Evang. Lutherse kerk Leerdam met Muziekblad

Mevr. M. de Vor-Beems

- Boeken:

- De pronk van Huis, schuur en Erf in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden
- Johan Wolfert van Brederode, 1599-1655. Een Hollands edelman tussen Nassau en Oranje
- Groot Museumboek

- Brochures, folders:

- Ruilverkaveling Vijfheerenlanden. Informatie geldelijke regelingen, 2001
- Dijkversterking en inrichting Lekuiterwaarden, trajecten Zederik en Hagestein-Everdingen, 2001
- Vianen in de twintigste eeuw, 2000.
- Vrijstad Vianen. De sfeer haar monumenten, 1971
- De Vijfheerenlanden, VVV, ca. 1988
- Cursus tuinverzorging op het platteland, 1964

- Horen en Zien, 1 dec. 1983
- Kaartje Lexmond, 1980
- Wandplaat paarden en pony's
- Boerderijpaarden, 1985
- Dia's:
 - Lexmond, Lek, Zijpkade enz. 1988-2003
 - Feestweek 1990
 - Kon. Dag 1992
 - Feestweek 1997
 - Feestweek 2002
 - Vergaderingen VHLHB 1998
 - Onthulling beeld enz. 7 juni 2001

Henk en Coby Stravers

- Kranten:
 - De Vijfheerenlanden, 17 sept. 1871
 - Onbekend, 23 juli 1942, met lijst gijzelaars in Zuid-Holland
 - De Gecombineerde, 18 maart 1954
 - Idem, 17 juli 2012
 - Telefoongids Benschop, Hagestein, Jaarsveld, Jutphaas-Vreeswijk, Lexmond, Vianen en IJsselstein, juni 1952
- Drie prenten (Kerk, huis gebr. De Ruyter en De Drie Snoeken)
- Foto van een jonge mannenvereniging
- Kranten:
 - De Teisterbander 12 febr. 1943
 - Vijf Rivieren, 1 april 1938, 2^e blad
 - Vijf Rivieren, 17 aug. 1939, 2^e blad
- Krantenfoto's van plaatsen haan op de toren, febr. 1977, Utrechts Nieuwsblad 17 febr. 1977

C. Spek Ezn.

- Krantenknipsels
- Boekjes
 - Blad Keer (Gespreksgroepen)
 - School met de Bijbel, mededelingen Schoolraad

Mevr. G. van Baaren

- Proefschrift Dr. Siddre

H.M. van Nieuwenhuijzen

- Artikel uit het Algemeen Politieblad van 15 jan. 1969, over de 100-jarige W. Groen, Lexmonds eerste rijksveldwachter.

=====

HERKOMST ILLUSTRATIES

Voorpagina	Vredesfeest H.- en B.cop 1913	VHLHB
Pagina 4 t/m 8	Politie-verordening	J.L.E. Bassa-deJong
Pagina 8	Knekelhuisje 2012	S. de Ridder
Pagina 11	Kadastrale kaart 1832	T. Bikker
Pagina 12	Akte van boedelscheiding 1812	T. Bikker
Pagina 23	Feestcommissie 1913	VHLHB
Pagina 26	Ds. Julius Aysonius Husinga	N.H. Kerk, Lexmond
Pagina 28	Toen: Groene long 2004	W. van Zijderveld
Pagina 28	Nu: Bebouwde long 2012	W. van Zijderveld
Pagina 36	Koninginnefeest 1909	VHLHB
Pagina 37	Onafhankelijkheidsfeest 1913	VHLHB
Pagina 39	Vredes- of Oranje-feest 1918	VHLHB
Pagina 41	Herdenking 100 jaar onafhankelijk in 1913	VHLHB
Pagina 43	L. F. Teixeira de Mattos	www.biografischwoordenboekgelderland.nl
Pagina 43	G. Janssen	L. Janssen
Pagina 44	Trouwacte	G.A. Zederik
Pagina 46	Heicopperweg 34	S. de Ridder
Pagina 51	Jachtfoto's 2 x	B. van Diggelen
Pagina 52	De 100-jarige W. Groen	VHLHB

Kopij voor het volgende nummer kan tot 15 oktober 2012 worden ingeleverd.

© Overname van artikelen of gedeelte daarvan voor publicatiedoeleinden, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteur en/of redactie. Onder voorwaarden van duidelijke bronvermelding en toezending van een exemplaar aan de auteur en de redactie.

INHOUDSOPGAVE

Van de voorzitter	3
Politie-verordening van Hei- en Boeicop, 1894	4 t/m 8
De erfenis van Aart Klijn (1749-1841)	9 t/m 22
Wie weet wie dit zijn?	22 en 23
Uit de 'Leerdammer' van 70 jaar geleden	24 t/m 27
Toen en Nu	28
300 jaar geleden. Hei- en Boeicop en de Franse invasie in 1672 (3 ^e vervolg)	29 t/m 35
Onenigheid over Lexmondse Oranjefeesten	36 t/m 41
Lexmondse geschiedschrijvers volgen P. de Pater	42 t/m 52
Ontvangen van diverse personen	53 en 54
Herkomst illustraties	55

ACTIVITEITENAGENDA

- Za. 25 augustus Stand op de Jaarmarkt, Lexmond
- Wo. 3 oktober Lezing: Natuur en cultuur van de griend door
Aart Horden en Annete van Berkel
Dorpshuis Het Bosch, Lexmond
- Za. 6 oktober Najaarsexcursie naar 'Oranjestad' Buren,
met o.a. Een wandeling door Buren, bezoek
kerk, Oranjemuseum of Marechausseemuseum
- Wo. 14 november Dia-presentatie van vnl. winkels in Hei- en
Boeicop door Z. van der Schagt
Verenigingsgebouw Internos, Hei- en Boeicop

=====